

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 406 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri.....	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan.....	30
Iloxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida.....	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies.....	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges.....	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari.....	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan.....	86
Akmal Boymurodov	
Aktiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari.....	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров.....	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане.....	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari.....	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli.....	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matrilsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarini korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitora Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farhod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарлова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Маждид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li , Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv moliyaning ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafuz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish.....	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abdvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	

JAHON SUG'URTA AMALIYOTINING O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Kuvatova Dinara Anvarovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Tayanch doktranti

Email: d.kuvatova@tsue.uz

Orcid: 0009-0000-8010-2661

Annotatsiya: Ushbu maqola jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'sirini o'rganadi. Unda xalqaro standartlarning integratsiyalashuvi, ilg'or tajribalarning o'zlashtirilishi hamda buning natijasida yuzaga kelayotgan muammolar va imkoniyatlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda keng qamrovli metodologiya, jumladan, miqdoriy tahlil va sanoat mutaxassislari bilan sifatli suhbatlar qo'llanilgan. Natijalar tartibga soluvchi islohotlar va xorijiy investitsiyalar hisobiga sohada sezilarli muvaffaqiyatlar kuzatilayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, bozorga kirishdagi to'siqlar va iste'molchilarning xabardorlik darajasi bilan bog'liq davom etayotgan muammolar ham aniqlangan. Maqola bozor barqarorligi va o'sishini ta'minlash maqsadida jahon amaliyotiga yanada moslashish bo'yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: jahon sug'urta amaliyoti, sug'urta bozorini rivojlantirish, xalqaro standartlar, tartibga solish islohotlari, bozorga kirish.

Abstract: This article explores the influence of global insurance practices on the development of Uzbekistan's insurance market. It examines the integration of international standards, the adoption of best practices, and the resulting challenges and opportunities. The study employs a comprehensive methodology, including quantitative analysis and qualitative interviews with industry experts. Findings indicate significant progress in the sector, driven by regulatory reforms and foreign investment, but also highlight ongoing challenges such as market penetration and consumer awareness. The article concludes with recommendations for further alignment with global practices to enhance market stability and growth.

Key words: Global insurance practices, insurance market development, international standards, regulatory reforms, market penetration.

Аннотация: В данной статье рассматривается влияние мировой страховой практики на развитие страхового рынка Узбекистана. В ней рассматривается интеграция международных стандартов, принятие передовой практики, а также проблемы и возможности, которые возникают в результате. В исследовании используется комплексная методология, включая количественный анализ и качественные интервью с отраслевыми экспертами. Результаты показывают, что отрасль добивается значительного прогресса благодаря регуляторным реформам и иностранным инвестициям. В то же время в ней также определяются текущие проблемы, связанные с барьерами для входа на рынок и осведомленностью потребителей. Статья завершается рекомендациями по дальнейшей адаптации к мировой практике для обеспечения стабильности и роста рынка.

Ключевые слова: мировая страховая практика, развитие страхового рынка, международные стандарты, регуляторные реформы, выход на рынок.

KIRISH

Global sug'urta sanoati so'nggi bir necha o'n yilliklarda texnologiyaning rivojlanishi, tartibga soluvchi o'zgarishlar va iste'molchilarning o'zgaruvchan umidlari tufayli sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Bu o'zgarishlar sug'urta sektorlarini modernizatsiya qilishga intilayotgan rivojlanayotgan bozorlarga, jumladan, O'zbekistonga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Jahon sug'urta amaliyotining integratsiyalashuvi O'zbekiston uchun bozor barqarorligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hamda sug'urtalovchilarni yanada samarali himoya qilish nuqtayi nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola jahon amaliyotlarining O'zbekiston sug'urta bozoriga ta'sirini o'rganib, xalqaro standartlar va amaliyotlarni joriy etish natijasida yuzaga keladigan imtiyozlar, muammolar hamda imkoniyatlarga e'tibor qaratadi.

O'zbekistonda sug'urta bozori, boshqa ko'plab rivojlanayotgan iqtisodiyotlar singari, tarixan sust rivojlangan bo'lib, bozorga past kirib borish darajasi, cheklangan mahsulotlar taklifi hamda tartibga solish bilan bog'liq tizimli muammolar bilan ajralib turadi. Biroq, so'nggi yillarda hukumat va sanoat manfaatdor tomonlarining global standartlarga moslashish, me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish hamda yanada raqobatbardosh va shaffof bozor muhitini yaratish yo'lida amalga oshirayotgan birgalikdagi sa'y-harakatlari kuzatilmoqda. Ushbu maqola aynan shu harakatlar va ularning sug'urta bozorining izchil rivojlanishiga ko'rsatgan ta'sirini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozoriga ta'sirini o'rganishda birinchi navbatda xalqaro tajriba, jumladan, rivojlangan davlatlardagi tartibga solish mexanizmlari va innovatsion mahsulotlar asosiy tahlil obyekti sifatida ko'riladi. Sug'urta bozorining barqarorligi, raqobatbardoshligi hamda aholining moliyaviy xabardorligini oshirishga xizmat qiluvchi omillar xorijiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Masalan, Mark J. Browne va Robert E. Hoyt o'z tadqiqotlarida sug'urtaning iqtisodiy rivojlanishdagi rolini aniqlashda soliq imtiyozlari, majburiy sug'urta turlari va xalqaro reyting tizimlarining ahamiyatiga urg'u beradilar. Ularning fikricha, sug'urta bozorining taraqqiy etganligi, milliy iqtisodiyotda investitsiya faolligini oshiruvchi omillardan biridir.

David Cummins va Bertrand Venard tomonidan olib borilgan tadqiqotlar esa sug'urta kompaniyalarining raqamli transformatsiyasi, xatarlarni baholash modellari va aktuar tahlil tizimlarining rivojlanish darajasini tahlil qiladi. Ayniqsa, ular moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda kapitallashtirish darajasi va qayta sug'urtalash mexanizmlarining o'rni haqida muhim xulosalar keltiradilar. Bu jihatlar O'zbekiston sug'urta tizimida ham dolzarb bo'lib, ularni bosqichma-bosqich implementatsiya qilish zarur.

O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlar orasida S. Yusupov, M. Abdullayev va A. Shodmonovlarning ishlari e'tiborga molik. Ular sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabni shakllantirish, aholining moliyaviy savodxonligi darajasi hamda normativ-huquqiy asoslarning takomillashuvi masalalarini yoritgan. Ayniqsa, O'zbekistonda 2019-yilda kuchga kirgan yangi tahrirdagi "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonunning ta'siri ularda chuqur o'rganilgan. Mazkur qonun xalqaro standartlarga muvofiqlashtirilgani, xorijiy investorlar ishtirokini rag'batlantiruvchi omil sifatida baholangan.

Sug'urta bozorini raqobatdosh qilishda Shveysariya, Germaniya, Yaponiya kabi davlatlarning tajribasi ham muhim. Shveysariya aktuar ittifoqining modellaridan foydalanish, Germaniyada sug'urta polislarini elektron tarzda chiqarish amaliyoti, Yaponiyada esa iqlim xavflariga qarshi sug'urtaning ommaviylashuvi O'zbekiston uchun ahamiyatli namunalardir. Bu borada OECD va World Bank tomonidan tayyorlangan sharhlar O'zbekiston sug'urta sohasining jahon tendensiyalariga moslashuv darajasini baholashda asos bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro tajribaning o'zbek sug'urta bozoriga ta'sirini tizimli o'rganish, shuningdek, Fitch Ratings, Standard & Poor's kabi reyting agentliklarining mamlakatdagi sug'urta kompaniyalariga bergan baholari, ularning moliyaviy ishonchligini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. Shu bois, bu agentliklar metodologiyasiga asoslangan baholash tizimlarini ichki tartibga solish amaliyotiga joriy etish, O'zbekiston sug'urta bozorining xalqaro maydonga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalqaro amaliyotni chuqur o'rganish va milliy xususiyatlarga moslashtirish orqali O'zbekiston sug'urta bozorini rivojlantirish mumkin. Jahon bozoridagi muvaffaqiyatli tajribalarni inklyuziv tarzda joriy etish orqali sug'urta sektori nafaqat moliyaviy barqarorlikka, balki iqtisodiy o'sishga ham xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot miqdoriy ma'lumotlar tahlilini sanoat mutaxassislarining sifatli tushunchalari bilan birlashtirgan aralash usullardan foydalanadi. Miqdoriy tahlil bozor ma'lumotlarini, jumladan, o'sish sur'atlari, bozorga kirish darajasi va O'zbekistondagi sug'urta kompaniyalarining moliyaviy ko'rsatkichlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Ma'lumotlar manbalariga O'zbekiston Sug'urta assotsiatsiyasining hisobotlari, yirik sug'urtalovchilarning ma'lumotlari hamda xalqaro moliya institutlarining moliyaviy hisobotlari kiradi.

Sifatli tushunchalar sug'urta sohasining asosiy manfaatdor tomonlari, jumladan, tartibga soluvchi organlar, yetakchi sug'urta kompaniyalari rahbarlari va xalqaro sug'urta tashkilotlari vakillari bilan yarim tizimli suhbatlar orqali to'planadi. Ushbu intervyular jahon amaliyotini mahalliy bozorga integratsiya qilish bilan bog'liq muammolar va imkoniyatlar haqida qimmatli nuqtayi nazarlarni taqdim etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari O'zbekiston sug'urta bozoridagi bir qator asosiy tendensiyalar va o'zgarishlarni yoritadi. Birinchidan, normativ islohotlar yo'nalishida O'zbekiston me'yoriy-huquqiy bazani xalqaro standartlarga

moslashtirish bo'yicha sezilarli natijalarga erishdi. Xususan, Xalqaro sug'urta nazoratchilari assotsiatsiyasi (IAIS) ko'rsatmalariga asoslangan qoidalar qabul qilindi, xavflarga asoslangan nazorat modellari joriy etildi. Ushbu islohotlar bozor shaffofligini oshirdi va sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini mustahkamladi.

Ikkinchidan, bozor o'sishi jahon amaliyotining o'zlashtirilishi natijasida jadallashdi. Bozorga kirish darajasi ortdi, iste'molchilarga taklif etilayotgan sug'urta mahsulotlari turlari kengaydi. Xorijiy investitsiyalar bu o'sishda hal qiluvchi omil bo'lib, xalqaro sug'urtachilar mahalliy bozorga tajriba va kapital olib kirdi.

Uchinchidan, iste'molchilarning xabardorligi bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar ijobiy natijalar berdi. Sug'urta savodxonligini oshirishga qaratilgan ta'lim kampaniyalari, shuningdek mahsulotlarning ochiqligi va shaffofligi iste'molchilar orasida ishonchni kuchaytirdi. Bu esa sug'urta darajasining oshishiga xizmat qildi. Biroq, qishloq joylarda, ayniqsa past daromadli aholi qatlamlari orasida, hanuz muammolar saqlanib qolmoqda.

To'rtinchidan, texnologik yutuqlar jahon amaliyotining integratsiyasi orqali sug'urta sohasida raqamli rivojlanishni jadallashtirdi. O'zbekistondagi sug'urta kompaniyalari siyosat rasmiylashtirish, da'volarni ko'rib chiqish va mijozlarga xizmat ko'rsatishda raqamli platformalardan faol foydalanmoqda. Bu esa operatsion samaradorlikni oshirish bilan birga, mijozlar tajribasini yaxshilashga ham xizmat qildi.

Tahlil natijalari jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozoriga chuqur ta'sirini ko'rsatmoqda. Me'yoriy-huquqiy islohotlar ushbu o'zgarishlarning asosi bo'lib, barqaror va shaffof muhitni shakllantirmoqda, bu esa mahalliy va xalqaro investorlar uchun ishonchli maydon yaratmoqda. IAIS ko'rsatmalariga muvofiq xavflarga asoslangan nazorat tizimining joriy etilishi sug'urta kompaniyalarining barqarorligini mustahkamlab, to'lovga layoqatsizlik xavfini kamaytirdi hamda sug'urtalangan shaxslarning manfaatlarini ishonchli himoya qilish imkonini berdi.

Xorijiy investitsiyalar va yangi sug'urta mahsulotlarining joriy etilishi bozor o'sishining ijobiy yo'nalishda kechayotganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, ayrim muammolar hal etilishini talab qiladi. Jumladan, iste'molchilar xabardorligining oshishiga qaramay, qishloq hududlarida kam ta'minlangan aholining sug'urta tizimiga kengroq jalb qilinishi uchun maqsadli chora-tadbirlarni kuchaytirish zarur. Bu esa nafaqat sug'urta savodxonligini, balki ishonch darajasini oshirish orqali bozorga yanada keng kirib borish imkonini beradi.

O'zbekistonda sug'urta sohasini modernizatsiya qilishda texnologik taraqqiyot muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Raqamli platformalarning joriy etilishi operatsion samaradorlikni oshiribgina qolmay, balki sug'urta xizmatlarining aholiga qulay yetkazilishiga zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, bu sur'atni saqlab qolish hamda mijozlar tajribasini yanada yaxshilash uchun texnologik infratuzilma va innovatsiyalarga doimiy ravishda sarmoya kiritish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Jahon sug'urta amaliyotining integratsiyalashuvi O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Normativ islohotlar, bozor o'sishi, iste'molchilarning xabardorligini oshirish va texnologik yutuqlar birgalikda barqaror, shaffof va raqobatbardosh sug'urta sektorining shakllanishiga xizmat qildi. Biroq, ayniqsa, bozorga kengroq kirish imkoniyatlarini ta'minlash va kam ta'minlangan aholining ehtiyojlarini qondirishda hali ham muammolar mavjud.

Ushbu taraqqiyot sur'atini saqlab qolish va yanada jadallashtirish uchun O'zbekiston xalqaro standartlar hamda ilg'or amaliy tajribalarga moslashishni izchil davom ettirishi lozim. Bu, o'z navbatida, tartibga solish islohotlarini chuqurlashtirish, maqsadli iste'molchilar qatlamini qamrab oluvchi ta'lim tashabbuslarini kengaytirish va texnologik infratuzilmaga doimiy investitsiyalar yo'naltirishni o'z ichiga oladi. O'zbekiston ayni shu strategik yo'nalishlarga tayangan holda sug'urta bozorini yanada mustahkamlashi, xorijiy sarmoyalarni kengroq jalb qilishi va fuqarolar manfaatlarini ishonchliroq himoya qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. International Association of Insurance Supervisors (IAIS). (2020). "Core Principles, Standards, and Guidance." Retrieved from <https://www.iaisweb.org/page/supervisory-material/insurance-core-principles>
2. Uzbekistan Insurance Association. (2021). "Annual Report on the Insurance Market of Uzbekistan."
3. Umarov, H., Bakhadirov, A., Eshonkulov, A., & Allataifeh, H. (2024). Introduction of ESG Principles in the Insurance Market of Uzbekistan. In E3S Web of Conferences (Vol. 574, p. 03003). EDP Sciences.
4. Abduraxim o'g'li, Y. J. (2023). Iqtisodiy islohotlar jarayonida islomiy sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 2(19), 1361-1364.
5. Mirzaxmedova, A. A. (2024). Iqtisodiy tizimda takaful sug'urtasining afzalliklari va uning islomiy moliylashtirishning muqobil usullarini baholash. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(02), 284-292.
6. World Bank. (2020). "Enhancing the Regulatory Framework for Insurance in Emerging Markets." Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/01/15/enhancing-the-regulatory-framework-for-insurance-in-emerg-ing-markets>

7. International Monetary Fund (IMF). (2019). "Financial Sector Assessment Program: Uzbekistan." Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/12/30/Uzbekistan-Financial-Sector-Assessment-Program-Technical-Note-Insurance-Sector-Supervision-48817>
8. OECD. (2021). "Insurance Markets in Emerging Economies: Policy Challenges and Solutions." Retrieved from <https://www.oecd.org/finance/insurance-markets-in-emerging-economies.pdf>
9. Subkhanovich, Z. L. (2023). Improving the methodology for regulation of insurance companies' investment activities. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 566-571.
10. Abdusamat ugli Dadabaev, U., Faxriddinovich Uktamov, K., Abdurakhimovich Isadjanov, A., Rustamovich Sodikov, Z., & Sherkulovna Batirova, N. (2021, December). Ways to Improve Integration of Uzbekistan in Global Financial Services with the Participation of Takaful Companies in the Conditions of Development of the Digital Economy. In Proceedings of the 5th International Conference on Future Networks and Distributed Systems (pp. 440-446).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>